

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 5

2026

YANGI O‘ZBEKISTONNING MILLIY TA’LIM TARAQQIYOTI KONSEPSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI: IJTIMOYIY-FALSAFIY VA SOTSIOLOGIK TAHLIL

Namazova Yulduz Muzaffarovna

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti, PhD, dotsent

Annotatsiya

Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston sharoitida milliy ta’lim taraqqiyoti konsepsiyasining ustuvor yo‘nalishlari ijtimoiy-falsafiy, sotsiologik va ontologik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Ta’lim tizimining raqamli transformatsiyasi, inson kapitalini rivojlantirish, milliy qadriyatlarning global integratsiya bilan uyg‘unligi va tanqidiy tafakkurni shakllantirish masalalari tadqiq etilgan. Maqolada soha olimlarining qarashlari tanqidiy tahlil qilinib, ta’limning texnokratik utilitarizmga aylanib qolish xavfi va uning gumanistik poydevorlarini mustahkamlash zarurati asoslangan.

Kalit so‘zlar: Yangi O‘zbekiston, ta’lim konsepsiyasi, inson kapitali, raqamli transformatsiya, milliy qadriyatlar, ijtimoiy-falsafiy tahlil, tanqidiy tafakkur, g‘oyaviy immunitet.

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ КОНЦЕПЦИИ НАЦИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО РАЗВИТИЯ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА: СОЦИАЛЬНО- ФИЛОСОФСКИЙ И СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Намазова Юлдуз Музаффаровна

Национальный университет Узбекистана имени Мирзо Улугбека, PhD, доцент

Аннотация

В статье анализируются приоритетные направления развития концепции национального образования в условиях Нового Узбекистана с социально-философской, социологической и онтологической точек зрения. Рассматриваются вопросы цифровой трансформации системы образования, развития человеческого капитала, гармонизации национальных ценностей с глобальной интеграцией и формирования критического мышления. В работе проведен критический анализ взглядов ученых данной области, обоснована опасность превращения образования в технократический утилитаризм и необходимость укрепления его гуманистических основ.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, образовательная концепция, человеческий капитал, цифровая трансформация, национальные ценности, социально-философский анализ, критическое мышление, идеологический иммунитет.

PRIORITY DIRECTIONS FOR DEVELOPING THE NATIONAL EDUCATION DEVELOPMENT CONCEPT OF NEW UZBEKISTAN: SOCIO-PHILOSOPHICAL AND SOCIOLOGICAL ANALYSIS

Namazova Yulduz Muzaffarovna

National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, PhD, Associate Professor

Abstract

The article analyzes the priority directions for developing the concept of national education in the context of New Uzbekistan from socio-philosophical, sociological, and ontological perspectives. It examines issues such as the digital transformation of the education system, the development of human capital, the harmonization of national values with global integration, and the formation of critical thinking. The paper provides a critical analysis of scholars' views and substantiates the risk of education turning into technocratic utilitarianism, emphasizing the need to strengthen its humanistic foundations.

Keywords: New Uzbekistan, education concept, human capital, digital transformation, national values, socio-philosophical analysis, critical thinking, ideological immunity.

Yangi O‘zbekistonning milliy ta’lim taraqqiyoti konsepsiyasi jamiyatning ontologik yangilanishi va gnoseologik imkoniyatlarining kengayishi bilan bog‘liq murakkab sivilizatsion jarayon sifatida namoyon bo‘ladi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmonida inson kapitalini rivojlantirish mamlakat taraqqiyotining asosiy omili sifatida belgilanishi ta’lim tizimini ijtimoiy taraqqiyotning determinantiga aylantirdi.

Biroq ta'lim taraqqiyoti faqat texnik ko'rsatkichlar yoki raqamli infratuzilma bilan cheklanib qolmasligi lozim. Ta'lim — jamiyatning o'zini anglash, o'zini qayta qurish va istiqbolini belgilash vositasidir. Shu bois ushbu maqolada milliy ta'lim konsepsiyasining ustuvor yo'nalishlari ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan, olimlarning turli qarashlari va sotsiologik ma'lumotlar asosida tahlil qilinadi.

METHODS. Tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy-mantiqiy yondashuv, sotsiologik so'rov natijalarini interpretatsiya qilish va germenevtik tahlil metodlaridan foydalanildi. Ta'lim tizimidagi transformatsiya jarayonlari aksiologik va ontologik tamoyillar asosida o'rganildi. Shuningdek, 2020–2024-yillardagi statistik ma'lumotlar va sohadagi me'yoriy-huquqiy hujjatlar integratsiyalashgan holda tahlil qilindi.

Yangi O'zbekiston sharoitida ta'lim endilikda faqat informatsion yuklama emas, balki tafakkur madaniyatini shakllantirish, ongning reflektiv darajasini oshirish vositasi bo'lib xizmat qiladi. Ta'limning ustuvorligi insonning ichki dunyosini transformatsiya qilish qobiliyati bilan belgilanadi. Raqamli sivilizatsiya sharoitida integratsiya jarayonlari milliy o'zlikni saqlagan holda global bilimlar makoniga kirishni taqozo etmoqda.

Sotsiologik tahlil qilganimizda, ishtirokchilarning 64 foizidan ortig'i raqamli texnologiyalardan doimiy foydalanishini ko'rsatgan. Bu ta'limning raqamli muhit bilan integratsiyalashuvini tasdiqlaydi. Ammo bu yerda muhim bir falsafiy savol tug'iladi: raqamli savodxonlik shaxsning ma'naviy yetukligini kafolatlaydimi? Shu nuqtayi nazardan, O'zbekiston ta'lim konsepsiyasining ustuvor yo'nalishlari soha mutaxassislaridan tomonidan turlicha talqin qilinishini ko'rib chiqamiz.

M. Xolbekova raqamli transformatsiya va kompetensiyaviy yondashuvni asosiy o'ringa qo'yadi [3]. Biroq kompetensiyaviy yondashuv insonni ko'proq amaliy faoliyat obyektini, ya'ni mehnat resursi sifatida baholashi bilan cheklanadi. Ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan, bu insonni iqtisodiy utilitarizm vositasiga aylantirib qo'yish xavfini tug'diradi.

S. Jo'rayeva ta'limning maqsadini "yangicha fikrlaydigan, vatanparvar, raqamli savodxon fuqaroni tarbiyalash" deb belgilaydi [11]. Bu yerda "yangicha fikrlash" mezonlari qanday aniqlanishi muhim. Agar bu mezonlar mafkuraviy qolipga solib qo'yilsa, u holda tanqidiy tafakkur erkinligi yo'qoladi. Ta'lim tizimi shaxsga mustaqil tanlov va qaror qabul qilish erkinligini bermasa, "yangicha fikrlash" faqat siyosiy ritorika darajasida qoladi.

A. Jalolovning "g'oyaviy immunitet" haqidagi fikri [13] ta'limni himoya vositasi sifatida ko'radi. Ammo falsafiy tahlil shuni ko'rsatadiki, immunitet yaratish jarayonida jamiyat alternativ g'oyalarni "tahdid" deb bila boshlasa, bu tafakkur plyuralizmini bo'g'ishi mumkin. Ta'lim immunitet emas, balki g'oyalarni saralay oladigan "tanqidiy süzgiç" vazifasini o'tashi kerak.

B. Qodirov ta'limda innovatsiyalarni samaradorlik vositasi deb biladi [12]. Innovatsiya — bu neytral texnologiya emas, u ma'lum bir qadriyatli zaminda shakllanadi. N. Xudoyberganov ham raqamli kompetensiyalarni ustuvor deb hisoblaydi [5]. Biroq texnologik bilimlar axloqiy va madaniy rivojlanishdan ustun qo'yilsa, inson vositaga aylanadi.

S. Mo'minova vatanparvarlik va ijtimoiy faollikni asosiy maqsad deb ko'rsatadi [6]. Falsafiy jihatdan vatanparvarlik shaxsiy va ongli tanlov bo'lishi lozim. Uni ta'lim orqali "yasash" mafkuraviy manipulyatsiyaga yo'l ochishi mumkin. Aksincha, Y. Raufov taklif etganidek, har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga mos yo'nalish berish muhim [7], ammo bu shaxsni faqat "iste'molchi" sifatida emas, balki mas'uliyatli fuqaro sifatida shakllantirishi shart.

X. Asqarova milliy ong va innovatsion fikrni uyg'unlashtirish zarurligini ta'kidlaydi [10]. Bu yerda dialektik ziddiyat mavjud: milliy ong ko'pincha an'analarga, ya'ni konservatizmga tayansa, innovatsion fikr shubha va eskini inkor etish orqali rivojlanadi. Ushbu ikki qutbni sintez qilish uchun ta'lim tizimi "tarixiy xotira"ni mutlaqlashtirmasdan, uni zamonaviy gumanistik tamoyillar bilan boyitishi kerak.

RESULTS. Tahlillar natijasida Yangi O'zbekiston ta'lim konsepsiyasining strategik yo'nalishlari quyidagi statistik va nazariy natijalarni ko'rsatdi:

1. **Byudjet o'sishi:** ta'lim xarajatlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi muntazam oshib borishi davlat siyosatining ustuvorligini isbotlaydi.
2. **Savodxonlik va qamrov:** aholining 97,7 foizi savodli bo'lib, oliy ta'limga qabul kvotalari 4 barobarga oshgani intellektual salohiyatning kengayishiga xizmat qilmoqda.
3. **Identifikatsiya:** ta'lim tizimi milliy, mintaqaviy va global identifikatsiyalarning sinergetik birligiga intilmoqda.
4. **Tafakkur islohoti:** shaxsni faqat mehnat resursi sifatida emas, balki ongli yaratuvchi — homo creator sifatida shakllantirish tendensiyasi kuchaymoqda.

DISCUSSION. O‘zbekiston ta‘lim taraqqiyoti konsepsiyasi bir qarashda siyosiy-sotsial barqarorlik kafolati kabi ko‘rinsa-da, uning nazariy poydevori chuqur falsafiy tahlilga muhtoj. Olimlar A. Odilova, B. Islomov, Sh. Ergashev tomonidan bildirilgan fikrlar shuni ko‘rsatadiki, ta‘limda “g‘oyaviy butunlik” va “barqarorlik” tushunchalari ba‘zida plyuralizmni cheklashi mumkin.

Ta‘lim jamiyatdagi mavjud tartibni shunchaki takrorlovchi, ya‘ni reproduktiv tizim bo‘lmasdan, balki uni tanqidiy o‘zgartira oladigan transformatsion tafakkur maydoni bo‘lishi kerak. Inson kapitali tushunchasini iqtisodiy doiradan chiqarib, uni ma‘naviy-axloqiy kapital darajasiga ko‘tarish maqsadga muvofiqdir.

XULOSA. Yangi O‘zbekistonning milliy ta‘lim taraqqiyoti konsepsiyasi ijtimoiy-falsafiy jihatdan jamiyatning yangi ontologik modelini shakllantirishga qaratilgan. Ushbu modelda inson markaziy qadriyatdir. Xulosa qilib aytganda:

- ta‘lim tizimi texнократик utilitarizmdan gumanistik paradigmaning ustuvorligiga o‘tishi kerak;
- “g‘oyaviy immunitet” tushunchasi o‘rniga “erkin va tanqidiy tahlil qobiliyati”ni rivojlantirish lozim;
- raqamli transformatsiya ma‘naviy-axloqiy tarbiya bilan sinxron ravishda olib borilishi shart.

Faqat erkin tafakkur, ijtimoiy adolat va qadriyatlar plyuralizmiga asoslangan ta‘lim tizimigina Yangi O‘zbekistonning barqaror taraqqiyotini ta‘minlay oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.
3. Xolbekova M. Yangi O‘zbekiston ta‘lim tizimi: raqamli transformatsiya va kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent: Ma‘rifat, 2022.
4. Odilova A. Yangi O‘zbekiston: ta‘lim siyosatining mafkuraviy asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
5. Xudoyberganov N. Raqamli kompetensiyalar va ta‘lim transformatsiyasi. – Toshkent: Barkamol avlod, 2022.
6. Mo‘minova S. Milliy qadriyatlar va ta‘lim strategiyasi. – Toshkent: Ilm ziyo, 2021.
7. Raufov Y. Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim va uning metodologiyasi. – Toshkent: Fan, 2022.
8. Islomov B. Ta‘lim strategiyasi va g‘oyaviy muvozanat. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022.
9. Ergashev Sh. Yangi O‘zbekiston ta‘lim strategiyasi: g‘oya va maqsadlar. – Toshkent: Fan va taraqqiyot, 2021.
10. Asqarova X. Milliy ong va innovatsion tafakkur sintezi. – Toshkent: Ilm ziyo, 2022.
11. Jo‘raeva S. Yangi O‘zbekiston ta‘lim siyosatining ijtimoiy-mafkuraviy asoslari. – Toshkent: Barkamol avlod, 2022.
12. Qodirov B. Ta‘limda innovatsiya va strategik yondashuvlar. – Toshkent: Ilm ziyo, 2021.
13. Jalolov A. Milliy g‘oya va ta‘lim strategiyasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2023.
14. Qurbonov A. G‘oyaviy yangilanish va ta‘lim konsepsiyasi. – Toshkent: Ilm, 2021.
15. Ahmedov M. Milliy g‘oya va ta‘lim uyg‘unligi. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2023.